

Drawing a Scientific Map of Published Papers in the Field of Imam Reza (AS)

Mehdi Alipour Hafezi*

Assistant Professor, Library and Information Science Dept, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran

Dariush Matlabi

Associate Professor of Education Dept. of Yadegar-e Emam Khomeini (RAH) Shahre Rey, Islamic Azad University, Tehran, Iran

Abstract

The main purpose was to draw a scientific network of research articles on the subject area of Imam Reza. The study was conducted with co-occurrence analysis of words and network analysis technique to identify the conceptual relationships between published papers on the subject of Imam Reza. 1305 articles focusing on Imam Reza were analyzed by comprehensive studies. Descriptive data were entered into Excel software to standardize and draw graphs. Ravromatrix was used to prepare symmetric matrices to draw coherent maps. The matrices were entered into the UCINET to calculate the degree of centrality of degree. VOSViewer software was also used to illustrate the maps. The research findings showed that writers such as Khalil Beigzadeh and Zahra Ghasemnejad are among the most prolific writers. The Ferdowsi University of Mashhad is also in the first rank of participation in publishing articles on the subject of Imam Reza. Researchers with the academic rank of assistant professor have been most involved in publishing the article. The field of Persian language and literature has the most active researchers in publishing articles. Authors such as Mansoureh Fassih-Ramandi, and Hossein Behravan, have a high ability to transfer information and knowledge in the network. Scientific disciplines such as educational sciences, and social research, are among the most popular disciplines in the interdisciplinary collaboration network with the highest degree of degree centrality. Universities such as Amin Law Enforcement Sciences, and Payame Noor, are among the most popular organizations active in the network of cooperation between scientific institutions supporting the publication of articles.

Keywords: Articles, Imam Reza (AS), Researchers, Scientific Fields, Universities.

* Corresponding Author: Meh.hafezi@gmail.com

How to Cite: Alipour Hafezi, Mehdi. (2022). Drawing a Scientific Map of Published Papers in the Field of Imam Reza (AS). *Knowledge Retrieval and Semantic Systems*, 9(32), 35-68.

ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه امام رضا (ع)

مهدی علیپور حافظی* استادیار، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران

داریوش مطلبی دانشیار، گروه علوم تربیتی، واحد یادگار امام خمینی (ره) شهر ری، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

چکیده

هدف اصلی پژوهش حاضر، ترسیم شبکه علمی مقالات پژوهشی حوزه موضوعی امام رضا (ع) بود. پژوهش حاضر با رویکرد علم‌سنجی و با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان و روش تحلیل شبکه‌ای به بررسی و شناسایی روابط مفهومی میان آثار پژوهشی منتشر شده در موضوع امام رضا (ع) انجام شد. با بررسی‌های جامع صورت گرفته در نهایت ۱۳۰۵ مقاله به محوریت امام رضا (ع) شناسایی و مورد تحلیل قرار گرفت. اطلاعات توصیفی گردآوری شده با استفاده از سیاهه واریسی، جهت یکدست‌سازی و ترسیم نمودارها وارد نرم‌افزار اکسل شدند. جهت تهیه ماتریس‌های متقارن برای ترسیم نقشه‌های هم‌رخدادی از نرم‌افزار راورماتریس استفاده شد. ماتریس‌ها برای محاسبات سنج‌های مرکزیت درجه و بینیت وارد نرم‌افزار یوسی‌آی‌نت شدند. به منظور مصورسازی نقشه‌ها نیز از نرم‌افزار وی‌اَس‌ویوور استفاده گردید. یافته‌های پژوهش نشان داد که نویسندگانی مانند خلیل بیگ‌زاده و زهرا قاسم‌نژاد در رتبه نخست پرکارترین نویسندگان قرار دارند. دانشگاه فردوسی مشهد نیز در رتبه اول مشارکت در انتشار مقالات با موضوع امام رضا (ع) قرار دارد. علاوه بر این، پژوهشگرانی که دارای رتبه علمی استادیاری هستند بیشترین مشارکت را در انتشار مقاله داشته‌اند. رشته زبان و ادبیات فارسی نیز فعال‌ترین پژوهشگران را در انتشار مقاله دارد. نویسندگانی مانند منصوره فصیح‌رامندی، حسین بهروان، و سیدابراهیم مرتضوی به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. رشته‌های علمی مانند علوم تربیتی، پژوهش اجتماعی، و دین‌پژوهی با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین رشته‌ها در شبکه همکاری بین‌رشته‌ای هستند. همچنین دانشگاه‌هایی مانند علوم انتظامی امین، پیام‌نور، و دانشگاه آزاد اسلامی مشهد از محبوب‌ترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی حامی انتشار مقالات هستند. واژگانی مانند امام، گونه‌شناسی حدیث، و عقاید اسلامی از محبوب‌ترین واژگان در مقالات هستند. نتایج پژوهش در حوزه موضوعی امام رضا (ع) به دلیل ویژگی‌های بارز شخصیتی، علمی، فرهنگی و مذهبی ایشان نشان داد که این موضوع مورد توجه جدی پژوهشگران به ویژه پژوهشگران حوزه شخصیت و فرهنگ قرار دارد. تحلیل انجام گرفته در مقالات نیز نشان داد که حوزویان و پژوهشگران دینی در این زمینه کم‌تر فعال هستند و مؤسسات کاملاً مرتبط کم‌تر به انتشار مقالات و حمایت از انتشار آن‌ها همت گماشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: امام رضا (ع)، پژوهشگران، دانشگاه‌ها، رشته‌های علمی، مقالات.

* نویسنده مسئول: Meh.hafezi@gmail.com

مقدمه

امام رضا (ع) یکی از شخصیت‌های بارز جهان شیعه است که به دلیل زندگی (گذراندن بخشی از زندگی پربارشان) و وجود بارگاه ملکوتیشان در ایران منشأ تحولات مذهبی و فرهنگی زیادی شدند. در شهر مشهد و برخی شهرهای دیگر مانند قم و تهران، نهادهای متعددی امروزه فعالیت دارند که محور فعالیت عمده آن‌ها شخصیت علمی، فرهنگی، سیاسی و مذهبی امام هشتم شیعیان هستند. علی بن موسی بن جعفر (ع) معروف به امام رضا (۱۴۸-۲۰۳ق) هشتمین امام شیعه اثناعشری است. امام رضا (ع) در طول مدت ۲۰ سال امامت، با خلافت هارون الرشید (۱۰ سال)، محمد امین (حدود ۵ سال) و مأمون (۵ سال) هم‌زمان شد (مفید، ۱۴۱۳ق، ص ۴۶۴).

با محوریت موضوعی امام رضا (ع)، آثار متعددی در گذر زمان منتشر شده است. امروزه محتواهای علمی و غیر علمی فراوانی به برکت گسترش فناوری اطلاعات و ارتباطات و استفاده از بستر دیجیتالی و وب، تولید و منتشر می‌شود. با توجه به حجم بالای انتشار منابع اطلاعاتی، تشخیص سره از ناسره، همواره مسئله‌ای مهم بوده است. یکی از روش‌هایی که تا حدودی امکان تشخیص آثار باکیفیت را فراهم می‌کند، تکیه بر انتشارات رسمی مانند کتاب، مقاله و پایان‌نامه است. از طرفی نیز در حوزه‌های موضوعی مانند امام رضا (ع)، به دلیل قدمت و محوریتی که در میان شیعیان جهان، به ویژه ایران دارد، در طول زمان شاهد تولید و انتشار آثار متعددی هستیم، و تشخیص آثار علمی و ارزشمند در این حوزه، از اهمیت بالایی برخوردار است. حجم بالای انتشار آثار علمی، در گذر زمان، همواره پرسش‌هایی را پیش می‌کشد مانند: آیا تمرکز بیش از حدی روی یک موضوع صورت نگرفته است؟ آیا توزیع انتشارات علمی در یک موضوع مشخص مناسب است و محورها و یا ابعادی از نظرها دور نگه نداشته شده است؟ نقش متخصصان، سازمان‌ها و نهادها در تولیدات علمی چگونه است؟ این پرسش‌ها و پرسش‌های متعدد دیگر در این زمینه، نشان از ضرورت و اهمیت ارزیابی علمی انتشارات در حوزه موضوعی امام رضا (ع) است. با توجه به اهمیت مقالات پژوهشی، در پژوهش حاضر تلاش بر این شد تا مطالعه حاضر با تمرکز بر مقالات پژوهشی منتشر شده

انجام شود. مقالات از طرفی حاصل انجام پژوهش‌های متعدد در قالب پایان‌نامه و طرح‌های پژوهشی هستند و از طرفی نیز به لحاظ محتوایی دارای محتوای غنی‌تری نسبت به کتاب‌ها و سایر آثار می‌باشند. انتشار مقالات علمی به خودی خود و بدون استفاده از نتایج و آثار آن در پژوهش‌های دیگر و همچنین تحلیل و ارزیابی آن‌ها فاقد ارزش است. برای ارزیابی و سنجش میزان تولیدات علمی یک حوزه موضوعی خاص از روش‌های آماری و کمی علم‌سنجی استفاده می‌شود. به طور معمول برای شناسایی پژوهشگران هسته و فعال، آثار علمی پربسامد از نظر استناد، مجلات هسته و اصلی یک رشته، مقایسه میزان تولیدات علمی نشریات حوزه‌های مختلف از روش‌های علم‌سنجی از جمله ترسیم نقشه‌های علمی استفاده می‌شود.

از این رو در پژوهش حاضر نیز چنین رویکردی برای پاسخ به پرسش‌های پژوهش در نظر گرفته شد. هدف اصلی پژوهش حاضر، ترسیم شبکه علمی مقالات پژوهشی حوزه موضوعی امام رضا (ع) در نظر گرفته شده است. از این رو در راستای وصول به این هدف، اهداف جزئی نظیر شناسایی نویسندگان پرکار، دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی فعال، رتبه علمی / تحصیلی پژوهشگران، رشته‌های علمی پژوهشگران، ترسیم و تحلیل میزان همکاری پژوهشگران، ترسیم و تحلیل میزان همکاری رشته‌های علمی، ترسیم و تحلیل میزان همکاری دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، و ترسیم و تحلیل هم‌رخدادی کلیدواژگان مقالات.

مرور پیشینه‌ها

شناسایی و مطالعه پژوهش‌های مرتبط با ترسیم نقشه‌های علمی در حوزه آثار مربوط به یک شخصیت نشان داد که این حوزه بسیار ضعیف است و پژوهش مناسبی در این زمینه قابل بازیابی از پایگاه‌های علمی نیست. از طرفی نیز همین بررسی نشان داد که بیشتر پژوهش‌های علم‌سنجی به نشریه، حوزه علمی یا محدوده زمانی و غیره محدود هستند. با توجه به اینکه امام رضا (ع)، شخصیتی برجسته از مناظر مختلف در ایران و اسلام هستند، شایسته است که مطالعه‌ای علم‌سنجی در حوزه مقالات منتشر شده در ارتباط با ایشان انجام پذیرد. در این راستا تلاش شد در جست‌وجو از پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی و خارجی، ترکیب حوزه‌هایی

مانند ائمه معصومین، علم‌سنجی شخصیتی، شناسایی و بازیابی و در این بخش تحلیل شوند. از این‌رو، در راستای شناسایی پژوهش‌های مرتبط با «مطالعه علم‌سنجی امام رضا (ع)» در خارج از کشور، اصطلاحاتی مانند الإمام الرضا (ع)، التشريع، الدولة الخيرية، السياسة العباسية، المأمون، الفضل بن سهل -ABU'L- Ali ibn Musa, Imam VIII, Ali ibn Musa al-Rida, HASAN با جست‌جوی پیشرفته در آثار علمی نمایه شده در پایگاه‌های اطلاعاتی بین‌المللی^۱ صورت گرفت؛ همچنین جست‌وجو در موتورهای کاوش علمی مانند گوگل اسکولار^۲ انجام شد. در انتخاب پیشینه‌های پژوهشی برای تحلیل در این بخش تلاش شد تا پژوهش‌های علم‌سنجی انتخاب شوند که در حوزه‌های مرتبط با اسلام، قرآن و ائمه معصومین باشند. در نتیجه پس از اعمال فیلترهای مختلف در حوزه‌های ذکر شده در بالا تعداد ۲۱ پیشینه شناسایی شدند.

پژوهش‌های شناسایی شده فارسی مرتبط به سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۴۰۱ به تعداد ۱۶ پیشینه و پژوهش‌های خارجی نیز ۵ مورد بودند که مربوط به سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۰ هستند. برخی پژوهش‌ها به مطالعه آثار منتشر شده در حوزه اسلام پرداختند و در ضمن پژوهش به شناسایی کشورهای پراکنش در زمینه اسلام پرداختند.

کریمی (۱۳۸۹) در پژوهش خود به معرفی کشورهای آمریکا، انگلستان و کانادا به عنوان کشورهایی که بیشترین آثار را در حوزه اسلام داشته‌اند، پرداخت. اصنافی (۱۳۹۳) نیز در پژوهش خود اشاره داشت که آمریکا، انگلیس و آلمان و مجله سیاست خاورمیانه بیشترین تولیدات علمی را در حوزه شیعه در پایگاه استنادی علوم داشته‌اند. همچنین خاصه، صادقی، عزتی و غفاری (۱۳۹۵) پژوهشگرانی از کشورهای آمریکا، مالزی و انگلیس را در صدر تولیدکنندگان آثار یافته‌اند. علاوه بر این خدایانه (۱۳۹۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که کشورهای آمریکا، مالزی، عربستان سعودی و انگلستان با دارا بودن رتبه‌های برتر از نظر شاخص‌های مرکزیت، بازیگران اصلی در شبکه تولیدات قرآنی در پایگاه

1. Emerald, Science Direct, Wiley, Sage Pub, Springer, Scopus, Ebsco, Ebrary, ProQuest, Wiley, Ovid, Microw hill, Ulrichs
2. Google scholar, bing

استنادی وب‌آوساینس بوده‌اند. شرفی، شقاقی و پاشنگ (۱۳۹۸) و نیز صادقیان^۱ (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیده‌اند که کشورهای آمریکا، ترکیه، انگلیس، مالزی و ایران بیشترین برون‌داد و دریافت استنادات را داشته‌اند. شنل^۲ (۲۰۱۸) نیز به این نتیجه رسیده که آمریکا بیشترین آثار را در حوزه سلامت مرتبط با ادیان ابراهیمی در پایگاه وب‌آوساینس منتشر کرده است و از بین تولیدکنندگان مدارک در حوزه اسلام و سلامت، به ترتیب آمریکا، بریتانیا، عربستان سعودی و ایران در جایگاه‌های برتر قرار داشته‌اند. حسین، ظفر و اولله (۲۰۲۰) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که کشورهای انگلستان، ترکیه، تونس، عربستان سعودی و ایران پربازده‌ترین کشورها در مقالات روزه ماه مبارک رمضان بین سال‌های ۲۰۰۴-۲۰۱۹ بوده‌اند. گروهی دیگر از پژوهش‌ها به موضوع همکاری بین پژوهشگران و سازمان‌ها در تولید آثار پرداخته‌اند. محمدی، حسن‌خانی و امید (۱۳۹۶) در پژوهش خود نشان دادند که در مقالات منتشر شده در نشریه تربیت اسلامی، دانشگاه اصفهان با مشارکت در چاپ ۴۰ مقاله در رتبه اول و پژوهشگاه حوزه و دانشگاه و دانشگاه تهران به دنبال آن قرار داشتند. علیپور حافظی و مطلبی (۱۴۰۱) در پژوهش خود نشان دادند که پنج دانشگاه امام صادق(ع)، دانشگاه فردوسی مشهد، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی و دانشگاه الزهرا(س) بیش از ۶۰ درصد وابستگی سازمانی پژوهشگران را در نشریه فرهنگ رضوی تشکیل می‌دهد. نوری و زارع فراشبندی (۲۰۱۲) در پژوهش خود نشان دادند که بیشترین تعداد مقالات مرتبط با قرآن کریم در حوزه پزشکی نمایه شده در پایگاه استنادی اسکوپوس در حوزه‌های پزشکی (عمومی)، داروسازی، سم‌شناسی و فناوری دارویی، پرستاری، بیوشیمی، ژنتیک و زیست‌شناسی مولکولی هستند. صادقیان (۲۰۱۸) نیز در پژوهش خود نشان داد که در بین مؤسسات به ترتیب دانشگاه‌های بین‌المللی اسلامی مالزی، آزاد اسلامی، مالایا و دانشگاه تهران بیشترین برون‌داد و همکاری علمی را داشته‌اند. برخی دیگر نیز به قالب‌های انتشاراتی و الگوهای نویسندگی پرداخته‌اند. کریمی (۱۳۸۹) قالب‌های نقد کتاب و مقاله را رایج‌ترین قالب‌ها در انتشارات در حوزه اسلام دانسته است.

1. Sadeghian
2. Şenel

میرحقیو لنگرودی (۱۳۹۲) الگوی دو یا سه نویسنده‌گی را رایج‌ترین الگو در آثار منتشر شده در نشریه مطالعات قرآنی دانسته است. الله اکبری عابدی (۱۳۹۵) نیز نشان دادند که کتاب‌ها در صدر منابع استناد شده در مآخذ قرار داشتند. همچنین نشان دادند که الگوی دو نویسنده‌گی در ۶۳/۹ درصد در نشریه مطالعات تاریخی جهان اسلام بیشتر رایج بود. خداپناه (۱۳۹۶) در پژوهش خود نشان داد که در شبکه هم‌تألیفی دانشگاه‌ها، دانشگاه کبگسان مالزی به لحاظ شاخص‌های تحلیل شبکه بهترین جایگاه را در شبکه تولیدات قرآنی در پایگاه استنادی وب‌آو ساینس به خود اختصاص داده است. محمدی، حسن‌خانی و امید (۱۳۹۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که ۴۱/۷ درصد از مقالات تحریر شده در نشریه دو فصلنامه تربیت اسلامی، تک‌مؤلف بوده‌اند. موسوی چلک، سهیلی و خاصه (۱۳۹۶) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که میانگین تعداد نویسندگان علوم قرآن و حدیث در مقالات نمایه شده در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۴، ۱/۶ نفر بوده است. همچنین علیپور حافظی و مطلبی (۱۴۰۱) در پژوهش خود نشان دادند که پژوهشگرانی از رشته علوم قرآن و حدیث به تنهایی با ۱۰۳ عنوان مقاله، رتبه نخست را در انتشار مقاله در فصلنامه فرهنگ رضوی کسب کرده‌اند.

پژوهش‌هایی نیز به حوزه‌های موضوعی پژوهش‌ها پرداخته‌اند و ضمن آن اشاره داشته‌اند که چه حوزه‌هایی و یا چه کلیدواژه‌هایی بیشتر در پژوهش‌ها مورد توجه قرار گرفته‌اند. صفی، محمدیان و بامیر (۱۳۹۳) در پژوهش خود به این نتیجه رسیده‌اند که پژوهش‌های پژوهشگران غربی در مورد اسلام، حول چهار حوزه موضوعی دین، تاریخ، سیاست و علوم اجتماعی بوده است. زنگی‌ش، سهیلی و احمدی (۱۳۹۴) در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که در شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده دو مؤلفه اسلام و استبداد، و اسلام و دموکراسی نقش محوری در شبکه دارند. همچنین خاصه، صادقی، عزتی و غفاری (۱۳۹۵) به این نتیجه رسیدند که کلیدواژه‌های سنت، تفسیر، متن، خدا، مسلمانان، تاریخ، زبان، معنا، ترجمه و زنان از جمله رایج‌ترین موضوعاتی هستند که در پژوهش‌های قرآنی به آن‌ها پرداخته شده است. تیرگر، آفالری و فرج‌زاده آلان (الف) (۱۳۹۶) به این نتیجه رسیدند که کلیدواژه‌های قرآن، مذهب، دین، روزه، خدا، دعا، نماز، آیات و روایات از جمله کلیدواژه‌های استفاده شده در

پایان‌نامه‌های علوم پزشکی بودند. همچنین تیرگر، آقالری و فرج‌زاده آلان (ب ۱۳۹۶) در پژوهش خود در حوزه بهره‌گیری از قرآن و نهج‌البلاغه در پژوهش‌های علوم پزشکی به این نتیجه رسیدند که پراستنادترین سوره‌های قرآن به ترتیب سوره بقره، انعام، نساء، اسراء، آل عمران و نحل بوده‌اند. خدایانه (۱۳۹۶) در پژوهش خود نشان دادند که موضوعات زن، مرد و انسان؛ قرآن، بازیابی اطلاعات و زبان‌شناسی؛ جمعیت‌شناختی و آمار نفوس بشر؛ و برنامه‌ریزی خانواده و کشورهای در حال توسعه به ترتیب بیشترین تکرار را در آثار نمایه شده در پایگاه استنادی وب‌آوساینس به خود اختصاص داده‌اند. همچنین محمدی، حسن‌خانی و امید (۱۳۹۶) نشان دادند که در نشریه تربیت اسلامی اکثر مقالات مربوط به حیطه‌ها و ابعاد تعلیم و تربیت اسلامی، علوم تربیتی، و اصول و روش‌ها در تعلیم و تربیت اسلامی بودند. راجمنی، نوکاریزی و شریف (۱۳۹۷) در پژوهش خود نشان دادند که موضوعات پایان‌نامه‌های علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۶۳-۱۳۹۳ در ۷ خوشه شامل قرآن، روایات، دین، فلسفه اسلامی، فقه، اسلام، و اهل سنت قرار گرفته‌اند.

همچنین قاضی‌زاده، سهیلی و خاصه (۱۳۹۷) نشان دادند که کلیدواژه‌های قرآن، نهج‌البلاغه و امام علی (ع) پرتکرارترین کلیدواژه‌ها در پژوهش‌های حوزه قرآن و حدیث در پایگاه استنادی جهان اسلام بین سال‌های ۱۳۸۵-۱۳۹۴ بوده‌اند. شرفی، شقاقی و پاشنگ (۱۳۹۸) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسیدند که موضوعات آثار نمایه شده در پایگاه وب‌آوساینس در حوزه تمدن اسلامی به ترتیب در حوزه‌های علوم سیاسی، مذهب، جامعه‌شناسی، و روابط بین‌الملل بوده است. صادقیان (۲۰۱۸) در پژوهشی نشان دادند که کلیدواژه‌های اسلام، ریخت‌شناسی، مذهب و رفتار زندگی در بازه زمانی ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ و کلیدواژه‌هایی مانند اسلام، دین، زنان، حدیث، و تفسیر در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ جزء موضوعات داغ و کلیدواژه‌های اسناد تاریخی اسلامی، چندفرهنگی، و کتاب مقدس در بازه ۲۰۰۰ تا ۲۰۰۹ و همچنین مقوله‌هایی مانند معماری، اعتقاد، گفتمان، حنفی، نجوم اسلامی در بازه ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۷ جزء کم‌اهمیت‌ترین یا نوپدیدترین موضوعات بوده‌اند. شنل (۲۰۱۸) در پژوهشی نشان داد که واژگان اسلام، دین، مسلمان، معنویت، بهداشت، سلامت روان،

دینداری، اخلاق، و روزه‌داری پربسامدترین واژگان هستند. همچنین شئل و دمیر^۱ (۲۰۱۸) به این نتیجه رسیدند که کلمات کلیدی دین، معنویت، مذهبی بودن، بهداشت، بهداشت روان، افسردگی، مقابله مذهبی، مقابله، اسلام، نماز، نوجوانان، و ایدز جزو پربسامدترین کلمات در بین مقالات نشریه دین و سلامت بوده‌اند.

تحلیل کلی پیشینه‌های اشاره شده در بالا نشان می‌دهد که پژوهش‌ها در چهار حوزه به مسائل مرتبط با علم‌سنجی در حوزه اسلام پرداخته‌اند. این چهار حوزه عبارت‌اند از شناسایی کشورهای پراکنش در زمینه اسلام، همکاری بین پژوهشگران و سازمان‌ها در تولید آثار، قالب‌های انتشاراتی و الگوهای نویسندگی، و حوزه‌های موضوعی پژوهش‌ها. تحلیل هر گروه از پژوهش‌ها نشان از وصول به نتایجی دارند که می‌توانند به عنوان مبنایی بر این پژوهش تلقی شوند.

در پژوهش‌های گروه نخست نشان داده شد که کشورهای امریکا، انگلستان، مالزی، ایران، عربستان سعودی و ترکیه در زمره کشورهای پرتولید در حوزه اسلام هستند. در زمینه همکاری کشورها و سازمان‌ها نیز نشان داده شد که همکاری بین پژوهشگرانی از امریکا، ایران و عربستان سعودی رایج‌تر است. در زمینه قالب‌های انتشاراتی نشان داده شد که عمده انتشارات در قالب مقاله منتشر شده‌اند و الگوی دو نویسندگی، الگویی رایج بین پژوهشگران است. در زمینه حوزه‌های موضوعی نیز بیشترین تمرکز بر حوزه‌های موضوعی مرتبط با اسلام و قرآن بوده است.

این موضوع نشان از این دارد که در تحلیل پژوهش‌ها، پژوهشی که به تحلیل آثار مرتبط با ائمه معصومین و یا شخصیت مسلمان اثرگذار شناسایی نشد. با این وجود پژوهش‌ها به تحلیل همکاری بین پژوهشگران پرداخته‌اند، ولی پژوهشی که به همکاری حوزه‌های علمی با یکدیگر پردازند بسیار ناچیز بود. از این رو با توجه به شخصیت اثرگذار امام رضا (ع) در ایران و جنبه‌های مختلف شخصیتی، مذهبی و سیاسی ایشان ضروری بود تا در پژوهشی مستقل به این حوزه پرداخته شود.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر با رویکرد علم‌سنجی و با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان و روش تحلیل شبکه‌ای به بررسی و شناسایی روابط مفهومی میان آثار پژوهشی منتشر شده در موضوع امام رضا (ع) پرداخته است. برای تحلیل مقاله‌های این حوزه از نرم‌افزارهایی چون راور ماتریس^۱، یوسی‌آی‌نت^۲ و نت‌دراو^۳ استفاده شد. در این پژوهش ابتدا تمامی پایگاه‌ها و نشریات علمی در حوزه موضوعی امام رضا (ع) شناسایی شدند تا بتوان حجم داده‌های قابل تحلیل را استخراج کرد. برای شناسایی نتایج پژوهش‌های انجام شده مرتبط با موضوع امام رضا (ع) در ایران، پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی مانند کتابخانه دیجیتال آستان قدس رضوی، کتابخانه دیجیتال دفتر تبلیغات اسلامی، کتابخانه مجازی تخصصی کلام اسلامی (الفبا)، و غیره با استفاده از کلیدواژه پذیرفته شده و رایج پایگاه‌های مذکور از جمله امام رضا، علی بن موسی، سیره رضوی، آستان قدس، امامت، امام هشتم، و ... منجر به بازیابی متن کامل مقاله‌های منتشر شده در این حوزه شد و سپس متن کامل منابع مرتبط با این حوزه دانلود و بررسی شدند.

با توجه به گستردگی آثار چاپ شده در حوزه امام هشتم شیعیان، علی بن موسی الرضا (ع)، در جهت پیشبرد اهداف امام‌شناسی آن حضرت نیاز به دسته‌بندی و گردآوری مشخصات آن‌ها در یکجا به منظور ایجاد امکان دسترسی به اطلاعات آثار پژوهشی دارای اعتبار علمی و ایجاد مجموعه‌ای منظم از فهرست آن‌ها برای استفاده در مواقع لزوم حس شد. به این منظور وب‌سایت مراکز متولی این حوزه، پایگاه‌های اطلاعات علمی، مراکز نشر و اطلاع‌رسانی منابع اسلامی، کتابخانه‌های تخصصی دینی بسیاری ایجاد شده که به معرفی آثار مورد پژوهش می‌پردازند و امکان استفاده از آثار را برای کاربران دسترس‌پذیر نموده‌اند. برای شناسایی جامعه پژوهش در این پژوهش، در پایگاه‌های اطلاعاتی بدون دسته‌بندی و نامنظم، تمام مقاله‌ها با استفاده از عملگرهای جست‌وجوی پیشرفته بررسی شد. لازم به ذکر

1. Ravar Matrix
2. UCINET
3. NETDraw

است که در اغلب آن‌ها، مقاله‌های تکراری زیادی شناسایی شد و نیاز به حذف موارد تکراری بود. در نهایت ۱۳۰۵ مقاله شناسایی شد.

در راستای گردآوری اطلاعات در پژوهش حاضر کلیه مقاله‌ها در حوزه پژوهش که از ابتدای تاریخ اسلام طرح بحث امام رضا (ع) را به صورت پژوهشی نگاشته شده بودند و در پیشبرد این حوزه مؤثر بوده، بررسی شد. مقوله‌های مورد تحلیل شامل عنوان، سال، نشریه، همایش، ناشر، سازمان حامی، نویسنده، وابستگی سازمانی، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی، موضوع، چکیده و کلیدواژه‌ها بود. اطلاعات مستخرج مربوط به مقوله‌ها در سیاهه ارزیابی پژوهشگر ساخته وارد و فراوانی آن‌ها ثبت شد و محتوای سیاهه واریسی مذکور تا آخرین مرحله گردآوری داده‌ها در حال تکمیل بود، با توجه به این که برخی از منابع فاقد اطلاعات مربوط به وابستگی سازمانی، مقطع تحصیلی، رشته تحصیلی پدیدآوران بود، ضمن جست‌وجوی عمومی وب و پایگاه استنادی جهان اسلام (آی.اس.سی.) در پایگاه‌های اطلاع‌رسانی اندیشوران حوزه، انجمن قلم ایران، امامت‌پدیا، دانشنامه امامت و ولایت، ویکی‌حسین، ویکی‌شیعه که به معرفی صاحبان آثار علمی حوزه پژوهش می‌پردازند، و نیز وبگاه دانشگاه‌های کشور مراجعه شد تا حد امکان فیلدهای مورد نظر در پژوهش حاضر تکمیل شوند.

اطلاعات توصیفی گردآوری شده با استفاده از سیاهه واریسی، جهت یکدست‌سازی و ترسیم نمودارها وارد نرم‌افزار اکسل شدند. جهت تهیه ماتریس‌های مقارن برای ترسیم نقشه‌های هم‌رخدادی از نرم‌افزار راورماتریس^۱ استفاده شد که داده‌های خود را در قالب فایل متن ساده دریافت می‌کند. در گام بعد ماتریس‌ها برای محاسبات سنج‌های مرکزیت درجه^۲ و بینیت^۳ شبکه‌های اجتماعی وارد نرم‌افزار یوسی‌آی.نت^۴ شدند. به‌منظور مصورسازی نقشه‌ها

-
1. RavarMatrix
 2. degree centrality
 3. betweenness centrality
 4. UCINet

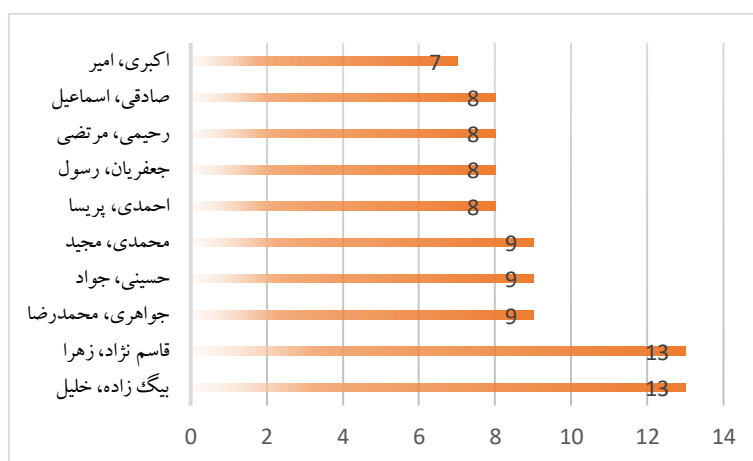
- هم از نرم‌افزار وی‌اُس‌ویوور^۱ بهره گرفته شد. در این پژوهش برای نشان دادن نام آثار در جداول و اشکال از علامت @ استفاده شد تا قابل تفکیک از سایر فیلدهای اطلاعاتی باشند. پژوهش حاضر در چند مرحله مستقل ولی مرتبط با هم به شرح زیر انجام گرفت:
- مرحله نخست: شناسایی مبانی نظری و پژوهشی با جست‌وجوی پایگاه‌های اطلاعاتی، سازمان‌های مرتبط و دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمی در داخل و خارج از کشور؛
 - مرحله دوم: شناسایی و بازیابی مقالات مرتبط با حوزه موضوعی امام رضا (ع) با جست‌وجو در پایگاه‌های اطلاعاتی مرتبط ملی و بین‌المللی؛
 - مرحله سوم: با توجه به نقصان اطلاعات در مورد آثار به‌ویژه در وابستگی سازمانی و تکمیل اطلاعات علمی پژوهشگران مانند رشته تحصیلی، به وبگاه مؤسسات مراجعه شد و تا حد امکان سعی شد اطلاعات موردنیاز در سیاهه واریسی تکمیل شوند؛
 - مرحله چهارم: همه اطلاعات در فایل اکسل وارد شدند و در چهار مرحله فیلتر شدند تا اطلاعات تکراری و غیرمرتبط از مجموعه منابع شناسایی شده حذف شوند و اطلاعات ناقص تا حد امکان تکمیل شوند.
 - مرحله پنجم: برای توصیف یافته‌ها و نیز ترسیم نمودارها و نقشه‌های علمی از نرم‌افزارهای مناسب بهره گرفته شد.
 - مرحله ششم: تحلیل‌های لازم انجام گرفت و بر اساس نتایج به پرسش‌های اساسی و پرسش اصلی پژوهش پاسخ داده شد.

تحلیل داده‌ها

نویسندگان پرکار مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چه کسانی هستند؟ با توجه به بررسی‌های صورت پذیرفته در مجموع ۱۴۳۲ نویسنده در نگارش مقالات با محوریت موضوعی امام رضا (ع) مشارکت داشته‌اند. شکل ۱ نشان‌دهنده ۱۰ نویسنده پرکار است. همان‌طور که در شکل نشان داده شده نویسندگانی مانند خلیل بیگ‌زاده و زهرا قاسم‌نژاد با انتشار ۱۳ مقاله در رتبه اول پرکارترین نویسندگان قرار دارند. محمدرضا

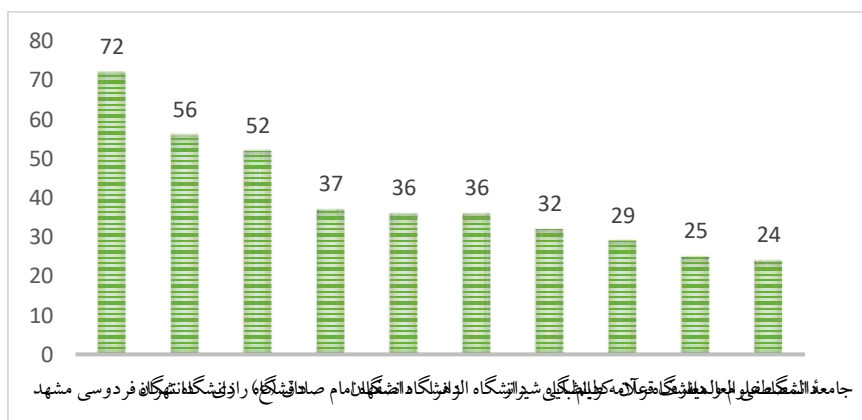
جواهری، جواد حسینی و مجید محمدی با انتشار ۹ مقاله در رتبه دوم و پریسا احمدی، رسول جعفریان، مرتضی رحیمی و اسماعیل صادقی با انتشار ۸ مقاله در رتبه سوم قرار دارند.

شکل ۱. نویسندگان پرکار در انتشار مقالات با محوریت موضوعی امام رضا (ع)

دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی فعال در زمینه موضوعی امام رضا (ع) کدام‌ها هستند؟ با توجه به بررسی‌های صورت پذیرفته در مجموع ۲۷۳ سازمان در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (ع) مشارکت داشته‌اند. همان‌طور که در شکل ۲ مشاهده می‌شود، دانشگاه فردوسی مشهد با ۷۲ مقاله در رتبه اول مشارکت در انتشار مقالات با موضوع امام رضا (ع) قرار دارد. دانشگاه تهران، دانشگاه رازی، دانشگاه امام صادق، دانشگاه اصفهان، دانشگاه الزهراء، دانشگاه شیراز، دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم و جامعه المصطفی العالمیه به ترتیب در رتبه دوم تا دهم سازمان‌ها و مؤسسات فعال در انتشار مقاله با محوریت موضوعی امام رضا (ع) قرار دارند.

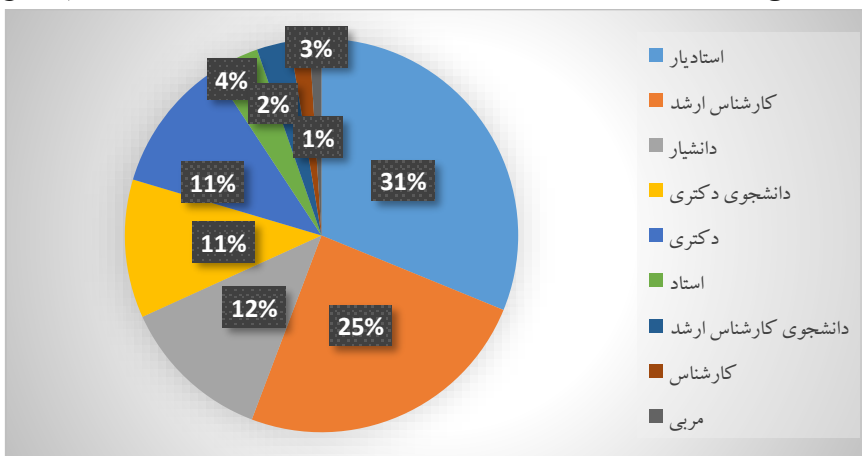
شکل ۲. سازمان‌های فعال در انتشار مقالات با محوریت موضوعی امام رضا (ع)

رتبه علمی / مقطع تحصیلی نویسندگان مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟

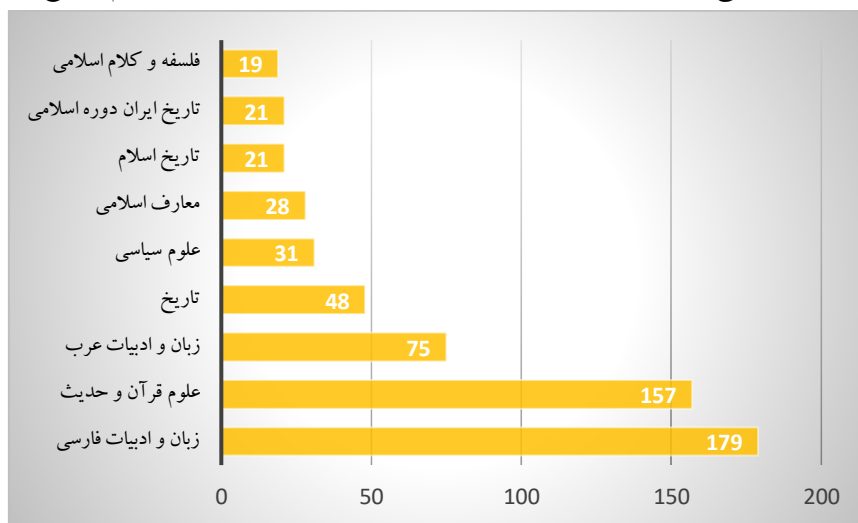
بر مبنای اطلاعات شکل ۳ می‌توان گفت، پژوهشگرانی که دارای رتبه علمی استادیاری هستند بیشترین مشارکت را در انتشار مقاله داشته‌اند. پژوهشگران دارای درجه یا رتبه علمی کارشناس ارشد، دانشیار، دانشجوی دکتری، استاد، دانشجوی کارشناسی ارشد و غیره به ترتیب در اولویت‌های بعدی مشارکت در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (ع) هستند.

شکل ۳. توزیع فراوانی رتبه‌های علمی نویسندگان در انتشار مقالات با محوریت موضوعی امام رضا (ع)

رشته علمی نویسندگان مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟ با توجه به بررسی‌های صورت پذیرفته در مجموع ۱۵۸ رشته علمی در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (ع) مشارکت داشتند. همان‌طور که در شکل ۴ هویداست، رشته زبان و ادبیات فارسی با فراوانی ۱۷۹ مقاله، فعال‌ترین پژوهشگران در انتشار مقاله را دارد. رشته‌های علوم قرآن و حدیث (۱۵۷)، زبان و ادبیات عرب (۷۵)، تاریخ (۴۸)، علوم سیاسی (۳۱)، معارف اسلامی (۲۸)، تاریخ اسلام و تاریخ ایران دوره اسلامی (۲۱)، فلسفه و کلام اسلامی (۱۹)، علوم قرآن و فقه و علم اطلاعات و دانش‌شناسی (۱۸)، پژوهش هنر، جامعه‌شناسی و علوم تربیتی (۱۳)، فقه و مبانی حقوق اسلامی، فلسفه تعلیم و تربیت و مدیریت (۱۲) از دیگر رشته‌ها هستند.

شکل ۴. توزیع فراوانی رشته‌های علمی در انتشار مقالات با محوریت موضوعی امام رضا (ع)

میزان همکاری نویسندگان مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟ در نقشه‌های چگالی ترسیم شده، نویسندگانی که بیشتر با یکدیگر در ارتباط هستند در فاصله نزدیک‌تر به هم قرار می‌گیرند و برعکس آن‌هایی که ارتباط کمتری با یکدیگر دارند،

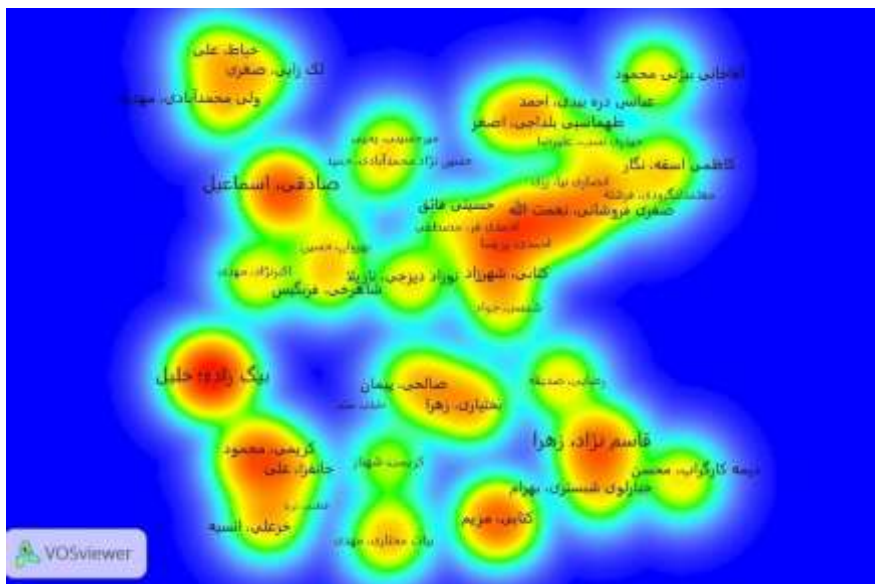
۱. برای پیشگیری از طولانی شدن متن رشته‌های علمی زیر ۱۰ عنوان مقاله در اینجا اشاره نشده‌اند.

در فاصله دورتری از هم قرار گرفته‌اند. چگالی هر گره نیز براساس تعداد گره‌های مجاور و میزان پیوند با آن‌ها تعیین شده است. در این نقشه‌ها گره‌های با اهمیت تر در مرکز شبکه قرار گرفته‌اند. از طرفی، طیف رنگ‌های قرمز تا آبی نمایانگر وزن چگالی است. به ترتیب رنگ‌های قرمز، زرد، سبز و آبی نشان‌دهنده وزن چگالی بالا تا پایین است^۱.

براساس شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده نویسندگان در شکل ۵ و جدول ۱ نویسندگانی مانند حسین بهروان، امان‌الله شفایی، منصوره فصیح رامندی، اسماعیل صادقی، علی خامنه‌ای، رضا اکبری، نگار کاظمی اسفه، مریم کتابی، سیدجواد امام جمعه‌زاده و حبیب کارکن بیرق از محبوب‌ترین نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (ع) هستند. منصوره فصیح‌رامندی، حسین بهروان، سیدابراهیم مرتضوی، امان‌الله شفایی، اسماعیل صادقی، ثریا قطبی، مریم کتابی، مهیار خانی‌مقدم، بهرام جبارلوی شبستری و محسن احتشامی‌نیا نیز به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. در صورتی که یکی از نویسندگان مزبور از شبکه حذف شود، ممکن است انتقال اطلاعات با مشکل روبه‌رو شود. حسین بهروان، امان‌الله شفایی، منصوره فصیح‌رامندی، تورج زینی‌وند، سیدابراهیم مرتضوی، اسماعیل صادقی، نگار کاظمی اسفه، امید ابراهیمی، سحر کریمی و عسگر آرمون نیز از مشهورترین نویسندگان فعال در شبکه هم‌تألیفی مقالات با موضوع امام رضا (ع) هستند.

۱. با توجه به محدودیت فضا در مقاله، از ارائه انواع دیگر نقشه‌ها مانند نقشه‌های مرتبط به خوشه‌ها و غیره که خروجی نرم‌افزارهای استفاده شده هستند، پرهیز شد.

شکل ۵. نقشه چگالی نویسندگان مقالات

جدول ۱. شاخص‌های مرکزیت هم‌تألیفی نویسندگان مقالات^۱

رتبه	نام نویسنده	رتبه	نام نویسنده	رتبه	نام نویسنده	رتبه	نام نویسنده
۱	بهروان، حسین	۱	فصیح رامندی، منصوره	۱	۸	۱	بهروان، حسین
۲	شفایی، امان الله	۲	بهروان، حسین	۲	۵	۲	شفایی، امان الله
۳	فصیح رامندی، منصوره	۳	مرتضوی، سیدابراهیم	۳	۵	۳	فصیح رامندی، منصوره
۴	زینی وند، تورج	۴	شفایی، امان الله	۴	۵	۴	صادقی، اسماعیل
۵	مرتضوی، سیدابراهیم	۵	صادقی، اسماعیل	۵	۴	۵	خامنه ای، علی

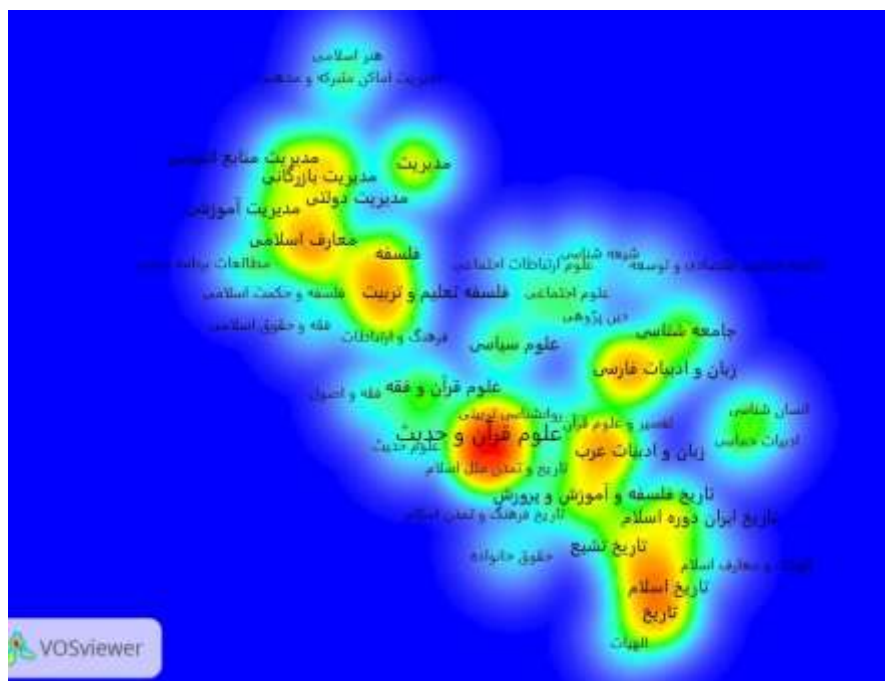
۱. با توجه به تعداد بالای اسامی پژوهشگران و برای پیشگیری از طولانی شدن متن تنها به ۱۰ مورد نخست در جدول اشاره شده است.

۰/۹۴۳	صادقی، اسماعیل	۶	۰/۰۵	قطبی، ثریا	۶	۴	اکبری، امیر	۶
۰/۹۴۳	کاظمی، ابوالفضل	۷	۰/۰۵	کتابی، شهرزاد	۷	۴	کاظمی اسفه، نگار	۷
۰/۹۴۳	ابراهیمی، امید	۸	۰/۰۱۷	خانی مقدم، مهیار	۸	۴	کتابی، شهرزاد	۸
۰/۹۴۳	کریمی، شهناز	۹	۰/۰۱۷	جبارلوی شبستری، بهرام	۹	۴	امام جمعه زاده، سیدجواد	۹
۰/۹۴۳	آرمون، عسگر	۱۰	۰/۰۱۷	فلاح، ابراهیم	۱۰	۴	کارکن بیرق، حبیب	۱۰

میزان همکاری رشته‌های علمی نویسندگان مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟

شکل ۶ و جدول ۲ شبکه هم‌رخدادی و میزان همکاری میان رشته‌های علمی در انتشار مقالات با موضوع امام رضا (ع) را نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌شود، رشته‌های علوم تربیتی، پژوهش اجتماعی، دین پژوهی، پژوهش علوم اجتماعی، مطالعات برنامه درسی، روانشناسی تربیتی، فقه و مبانی حقوق اسلامی، علوم اجتماعی، کلام امامیه و تاریخ اسلام با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین رشته‌ها در شبکه همکاری بین‌رشته‌ای هستند. میزان مرکزیت بینیت رشته‌ها دال بر میزان انتقال اطلاعات در شبکه همکاری توسط یک رشته علمی است. بنابراین، رشته‌هایی مانند علوم تربیتی، روانشناسی تربیتی، مطالعات برنامه درسی، دین پژوهی، فقه و حقوق اسلامی، کلام امامیه، فقه و حقوق اسلامی، علوم اجتماعی، پژوهش اجتماعی و تاریخ اسلام بیشترین نقش را در انتقال اطلاعات میان رشته‌ها دارند.

شکل ۶. نقشه چگالی رشته‌های علمی در انتشار مقالات

جدول ۲. شاخص‌های مرکزیت همکاری رشته‌های علمی نویسندگان مقالات^۱

ردیف	نام رشته	ردیف	نام رشته	ردیف	نام رشته	ردیف	نام رشته
۱	علوم تربیتی	۱	علوم تربیتی	۱	علوم تربیتی	۱	علوم تربیتی
۲	مطالعات برنامه درسی	۲	روانشناسی تربیتی	۲	پژوهش اجتماعی	۲	پژوهش اجتماعی
۳	دین پژوهی	۳	مطالعات برنامه درسی	۳	دین پژوهی	۳	دین پژوهی
۴	تاریخ اسلام	۴	دین پژوهی	۴	پژوهش علوم اجتماعی	۴	پژوهش علوم اجتماعی
۵	روانشناسی تربیتی	۵	فقه و حقوق اسلامی	۵	مطالعات برنامه درسی	۵	مطالعات برنامه درسی

۱. با توجه به طولانی بودن جدول تنها به ۱۰ مورد نخست در جدول اشاره شده است.

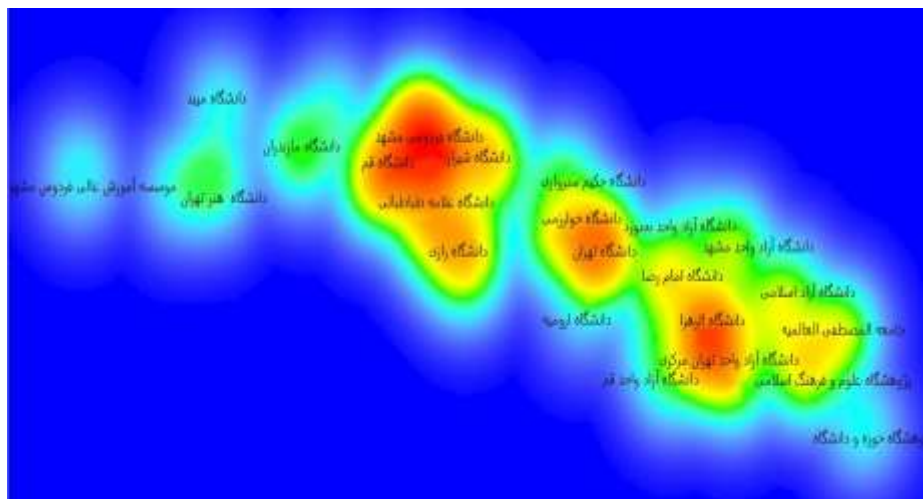
۳/۵۷۷	علوم اجتماعی	۶	۴/۵۱۰	کلام امامیه	۶	۱۶	روانشناسی تربیتی	۶
۳/۵۷۳	علوم اسلامی	۷	۳/۸۳۸	فقه و مبانی حقوق اسلامی	۷	۱۳	فقه و مبانی حقوق اسلامی	۷
۳/۵۷۱	پژوهش علوم اجتماعی	۸	۳/۶۰۱	علوم اجتماعی	۸	۱۳	علوم اجتماعی	۸
۳/۵۷۱	ادبیات داستانی فارسی	۹	۳/۲۳۸	پژوهش اجتماعی	۹	۱۱	کلام امامیه	۹
۳/۵۶۸	پژوهش اجتماعی	۱۰	۳/۰۱۸	تاریخ اسلام	۱۰	۱۰	تاریخ اسلام	۱۰

میزان همکاری دانشگاه و مؤسسات علمی در انتشار مقالات در زمینه موضوعی امام رضا(ع) چگونه است؟

شکل ۷ و جدول ۳ بیانگر شبکه هم‌رخدادی و میزان همکاری میان دانشگاه‌ها و مؤسسات حامی و فعال در انتشار مقالات است. براساس یافته‌ها، دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه پیام نور، دانشگاه آزاد واحد مشهد، دانشگاه آزاد واحد قم، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه شهید بهشتی، حوزه علمیه، دانشگاه شهرکرد و دانشگاه علوم و فنون قرآنی تهران از محبوب‌ترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی حامی انتشار مقالات هستند. دانشگاه آزاد اسلامی قم، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، حوزه علمیه، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی، دانشگاه علوم اسلامی رضوی، دانشگاه آزاد اسلامی تویسرکان و دانشگاه تهران به دلیل داشتن بیشترین میزان سنجه مرکزیت بینت جزء سازمان‌هایی هستند که به عنوان گره واسط میان سازمان‌های دیگر پیوند برقرار می‌کنند و نوعی پل ارتباطی میان سازمان‌های فعال در شبکه هستند. مؤسساتی نظیر دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه پیام نور، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشگاه آزاد اسلامی مشهد، حوزه علمیه، دانشگاه شهرکرد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه شهید

بهشتی و دانشگاه علوم و فنون قرآنی تهران از مشهورترین سازمان‌های حامی و فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی در تولید مقالات هستند.

شکل ۷. نقشه چگالی مؤسسات علمی در انتشار مقاله

جدول ۳. شاخص‌های مرکزیت همکاری سازمان‌ها^۱

ردیف	نام سازمان	شاخص مرکزیت	نام سازمان	شاخص مرکزیت	ردیف	نام سازمان	شاخص مرکزیت
۱	دانشگاه علوم انتظامی امین	۱۰/۱۷۷	دانشگاه آزاد اسلامی قم	۲۱	۱	دانشگاه علوم انتظامی امین	۱
۲	دانشگاه پیام‌نور	۸/۹۴۲	دانشگاه پیام‌نور	۱۶	۲	دانشگاه پیام‌نور	۲
۳	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۸/۶۲۶	دانشگاه علوم انتظامی امین	۱۶	۳	دانشگاه آزاد اسلامی مشهد	۳
۴	دانشگاه آزاد اسلامی قم	۵/۹۴۲	دانشگاه آزاد اسلامی مشهد	۱۵	۴	دانشگاه آزاد اسلامی قم	۴

۱. با توجه به طولانی بودن جدول تنها به ۱۰ مورد نخست در جدول اشاره شده است.

۲/۶۴۵	دانشگاه آزاد اسلامی مشهد	۵	۵/۳۹۴	حوزه علمیه	۵	۱۵	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم
۲/۶۴۴	حوزه علمیه	۶	۵/۳۵۶	دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم	۶	۱۲	دانشگاه علوم اسلامی رضوی
۲/۶۳۷	دانشگاه شهرکرد	۷	۳/۷۹۸	پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی	۷	۱۰	دانشگاه شهید بهشتی
۲/۶۳۶	دانشگاه تربیت مدرس	۸	۳/۱۹۹	دانشگاه علوم اسلامی رضوی	۸	۸	حوزه علمیه
۲/۶۳۳	دانشگاه شهید بهشتی	۹	۳/۱۰۴	دانشگاه آزاد اسلامی تویسرکان	۹	۸	دانشگاه شهرکرد
۲/۶۳۳	دانشگاه علوم و فنون قرآنی تهران	۱۰	۲/۶۵	دانشگاه تهران	۱۰	۷	دانشگاه علوم و فنون قرآنی تهران

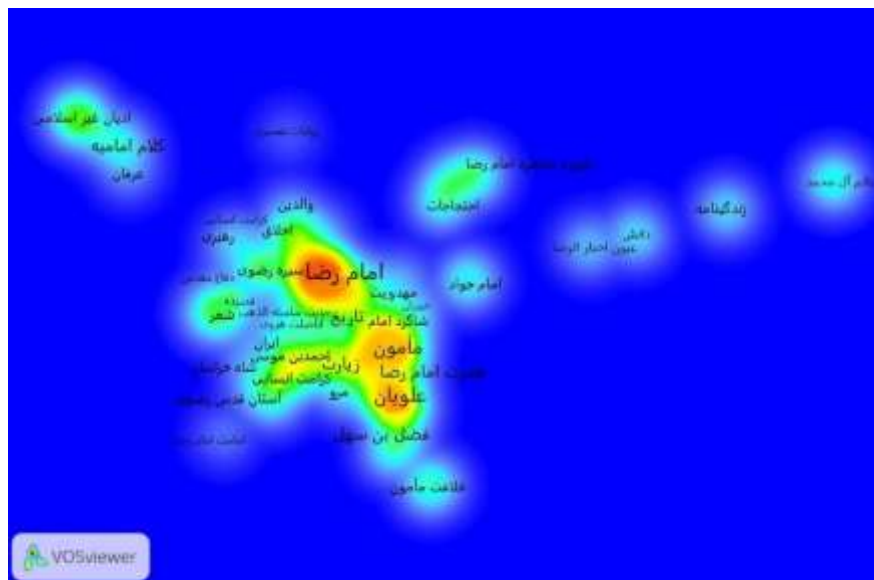
هم‌رخدادی کلیدواژگان به کارگیری شده توسط نویسندگان مقالات در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟

شاخص‌های مختلفی برای تحلیل شبکه هم‌رخدادی واژگان وجود دارد که می‌تواند در نقشه‌های علمی به کار گرفته شود. به عنوان نمونه، اندازه شبکه با تعداد گره‌ها و چگالی شبکه با تعداد رابط‌های موجود در شبکه مشخص می‌شود. شاخص مرکزیت یکی از شاخص‌های مهم در تحلیل شبکه است. این شاخص‌ها برای تشخیص و شناسایی مهم‌ترین عملگرها یا به عبارت دیگر عملگرهای مرکزی یک شبکه تعیین شده‌اند که اشاره به موقعیت گره‌های خاص در شبکه دارند. این سنج بر پایه نظریه گراف است. مفهوم مرکزیت به موقعیت یک عملگر مربوط نمی‌شود، بلکه درجه ادغام یا پیوستگی آن را در شبکه نشان می‌دهد. در یک شبکه هم‌رخدادی واژگان، هرچه مرکزیت درجه یک واژه بیشتر باشد، آن واژه، ارتباط و شبکه بیشتری در اختیار داشته و تأثیرگذارتر است. در یک شبکه هم‌رخدادی

واژگان، واژه‌ای دارای بیشترین مرکزیت بینابینی است که بین تعداد زیادی از گره‌های دیگر قرار بگیرد و راه‌های ارتباطی گره‌های دیگر از آن بگذرد. این گره‌ها قدرت ایزوله کردن و یا افزایش ارتباطات را دارند. در صورت حذف گره‌ای با مرکزیت بالا ممکن است که جریان اطلاعات در شبکه متوقف شود.

بر اساس شکل ۸ و جدول ۴ به ترتیب واژگان امام، گونه‌شناسی حدیث، عقاید اسلامی، وقف، اقتصاد، شیوع مناظره امام رضا، امام سجاد، خانواده، سبک زندگی و قدمگاه از محبوب‌ترین واژگان هستند. موضوعات امام، اقتصاد، امام سجاد، گونه‌شناسی حدیث، فلسفه اسلامی، احادیث، زنان، زیارت، شهادت و اقتصاد مقاومتی نیز به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت نزدیکی از موضوعات برگزیده شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان مقالات هستند. موضوعات امام، اقتصاد، امام سجاد، فلسفه اسلامی، اقتصاد مقاومتی، گونه‌شناسی حدیث، احادیث، زنان، زیارت و سیاست نیز به دلیل داشتن میزان مرکزیت بینیت به ترتیب جزء اثرگذارترین موضوعات در شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان مقالات هستند.

شکل ۸. نقشه چگالی کلیدواژگان مقالات

جدول ۴. شاخص‌های مرکزیت هم‌رخدادی واژگان مقالات^۱

ردیف	واژگان	تعداد	واژگان	تعداد	واژگان	تعداد	ردیف	واژگان	تعداد
۱	امام	۱	۴۲/۰۸۲	امام	۱	۱۶۲۴	۱	امام	۱
۲	اقتصاد	۲	۳/۶۰۶	اقتصاد	۲	۵۰۸	۲	گونه شناسی	۲
۳	امام سجاد (ع)	۳	۳/۵۲۶	امام سجاد (ع)	۳	۳۵۵	۳	عقاید اسلامی	۳
۴	گونه شناسی	۴	۲/۱۴۹	فلسفه اسلامی	۴	۳۳۵	۴	وقف	۴
۵	فلسفه اسلامی	۵	۱/۷۴	اقتصاد مقاومتی	۵	۳۲۰	۵	اقتصاد	۵
۶	احادیث	۶	۱/۶۵۹	گونه شناسی	۶	۳۱۵	۶	شیوه مناظره امام رضا	۶
۷	زنان	۷	۱/۲۱۴	احادیث	۷	۳۱۰	۷	امام سجاد (ع)	۷
۸	زیارت	۸	۱/۰۲۹	زنان	۸	۲۶۱	۸	خانواده	۸
۹	شهادت	۹	۰/۹۸۹	زیارت	۹	۲۱۷	۹	سبک زندگی	۹
۱۰	اقتصاد مقاومتی	۱۰	۰/۹۱۷	سیاست	۱۰	۲۰۷	۱۰	قدمگاه	۱۰

بحث و نتیجه‌گیری

در زمینه نویسندگان پرکار در پژوهش حاضر مشخص شد که در مجموع ۱۴۳۲ نویسنده با محوریت موضوعی امام رضا (ع) مشارکت داشته‌اند. نویسندگانی مانند خلیل بیگ‌زاده و زهرا قاسم‌نژاد با انتشار ۱۳ مقاله در رتبه اول پرکارترین نویسندگان مقالات قرار دارند. محمدرضا جواهری، جواد حسینی و مجید محمدی با انتشار ۹ مقاله در رتبه دوم و پریسا احمدی، رسول جعفریان، مرتضی رحیمی و اسماعیل صادقی با انتشار ۸ مقاله در رتبه سوم قرار دارند. بیشترین انتشار مقاله با ۱۳ مقاله مربوط به بیگ‌زاده و قاسم‌نژاد است در حالی که عموماً پژوهشگران متوسطی که در یک حوزه موضوعی متمرکز هستند، مقالات بسیار زیادی

۱. با توجه به طولانی بودن جدول تنها به ۱۰ ردیف نخست در جدول اشاره شده است.

را منتشر و دسترس پذیر می کنند. نتایج نشان می دهد تعداد نویسندگان تأثیرگذار در این حوزه بسیار اندک است و لازم است مراکز علمی حوزه دین و دانشگاه های هسته علوم انسانی تمرکز بیشتر و توجه بالاتری به این حوزه داشته باشند. یافته های پژوهش حیدری و صفوی (۱۳۹۱) که نشان دادند بیشترین تعداد مقالات از سوی تعداد محدودی نویسنده (توسط ۴ نفر) منتشر شده با یافته های پژوهش حاضر که نشان می دهد دو نویسنده ۱۳ مقاله و ۳ نویسنده ۹ مقاله را منتشر کرده اند، همخوانی دارد.

در زمینه شناسایی دانشگاه ها و مؤسسات علمی فعال مشخص شد که در مجموع ۲۷۳ سازمان در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (ع) مشارکت داشته اند. همان طور که در شکل ۲ مشاهده می شود، دانشگاه فردوسی مشهد با انتشار ۷۲ مقاله در رتبه اول مشارکت در انتشار مقالات با موضوع امام رضا (ع) قرار دارد. دانشگاه های تهران، رازی، امام صادق (ع)، اصفهان، الزهراء، شیراز، علامه طباطبائی، علوم و معارف قرآن کریم و جامعه المصطفی العالمیه به ترتیب در رتبه های دوم تا دهم سازمان ها و مؤسسات فعال در انتشار مقاله با محوریت موضوعی امام رضا (ع) قرار دارند. نکته مهم در این زمینه این است که دانشگاه ها و مراکز علمی در انتشار مقاله مشارکت کمی دارند. نتایج پژوهش نشان داد که تعداد ۱۳۰۵ مقاله از سوی ۲۷۳ سازمان منتشر شده، که اگر مقالات منتشر شده از سوی فصلنامه فرهنگ رضوی با ۲۲۹ مقاله را کم کنیم، هر سازمان میانگین در انتشار ۳/۹ مقاله مشارکت داشته است که این رقم نشان می دهد غیر از فصلنامه فرهنگ رضوی، دبیرخانه جشنواره بین المللی امام رضا (ع) و دانشگاه فردوسی مشهد که به صورت تخصصی در انتشار مقاله در حوزه موضوعی امام رضا فعالیت داشته اند، سازمان فعالی نداریم که به صورت تخصصی در این حوزه فعالیت کند.

در زمینه رتبه علمی و مقطع تحصیلی نویسندگان مقالات مشخص شد که پژوهشگرانی که دارای رتبه علمی استادیاری هستند بیشترین مشارکت را در انتشار مقاله داشته اند. پژوهشگران دارای رتبه علمی / تحصیلی کارشناس ارشد، دانشیار، دانشجوی دکتری، دکتری، استاد، دانشجوی کارشناسی ارشد، کارشناس، مربی، طلاب سطح چهار حوزه، طلاب سطح سه حوزه، پسادکتری، حوزوی و دانشجوی کارشناسی به ترتیب در اولویت های

بعدی مشارکت در انتشار مقاله با موضوع امام رضا (ع) هستند. تعداد حوزویان به نسبت مقالات منتشر شده بسیار پایین است و همکاری کمی بین حوزویان و دانشگاهیان در انتشار مقاله وجود داشته است. نتایج پژوهش حاضر از نظر مشارکت حوزویان در انتشار مقاله با نتایج پژوهش اسدی و همکاران (۱۳۹۴) همسو است. اسدی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند مشارکت واقعی بین حوزویان و دانشگاهیان تهرانی وجود ندارد و از نظر رتبه علمی/تحصیلی نیز با پژوهش اکبری و عابدی (۱۳۹۵) همخوانی دارد. آن‌ها نشان دادند بیشترین سهم در ارائه مقالات در فصلنامه علمی و پژوهشی مطالعات تاریخی جهان اسلام به رتبه استادیاری با ۳۰/۳ درصد اختصاص دارد و دانشجویان دکتری و درجه کارشناسی ارشد در جایگاه‌های بعدی بودند. همین موضوع نشان از همکاری اساتید جوان برای فعالیت در این حوزه دارد. لذا شایسته است این پژوهشگران در ارتقاء به مراتب بالاتر علمی نیز در این حوزه‌ها فعالیت داشته باشند.

در زمینه رشته علمی نویسندگان مقالات مشخص شد که رشته‌های دورتری از نظر موضوعیت مانند زبان و ادبیات فارسی در این حوزه فعالیت زیادی دارند و در مقابل رشته‌های نزدیک به لحاظ موضوعی و به‌ویژه حوزه‌های علمیه در این حوزه کم‌تر فعال هستند. این در حالی است که انتظار معکوسی در این زمینه در ابتدای مقاله وجود داشت. این یافته نشان می‌دهد که ویژگی‌های شخصیتی و فرهنگی امام رضا (ع) توسط رشته‌های مختلف دانشگاهی مورد توجه بیشتری قرار گرفته‌اند و شخصیت مذهبی ایشان توسط رشته‌های مرتبط کم‌تر مورد توجه پژوهشگران قرار گرفته است. دلیل اصلی این موضوع تعریف و اجرای پژوهش‌های بنیادی و کاربردی کم در این حوزه و یا عدم رغبت پژوهشگران (به‌ویژه پژوهشگران حوزوی به دلیل دور بودن از کاربردی‌ترین روش‌های علمی در انجام پژوهش‌ها) در انتشار نتایج پژوهش‌ها در قالب مقاله است.

در زمینه میزان همکاری پژوهشگران در انتشار مقاله‌ها، براساس شبکه هم‌تألیفی ترسیم شده نویسندگان مقالات مشخص شد که نویسندگانی مانند حسین بهروان، امان‌الله شفاعی، منصوره فصیح‌رامندی، اسماعیل صادقی، علی خامنه‌ای، رضا اکبری، نگار کاظمی اسفه، مریم کتابی، سیدجواد امام جمعه‌زاده و حبیب کارکن بیرق از محبوب‌ترین نویسندگان در

زمینه موضوعی امام رضا (ع) هستند. منصوره فصیح‌رامندی، حسین بهروان، سیدابراهیم مرتضوی، امان‌الله شفایی، اسماعیل صادقی، ثریا قطبی، مریم کتابی، مهیار خانی مقدم، بهرام جبارلوی شبستری و محسن احتشامی‌نیا نیز به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت بینیت از توانایی بالایی برای انتقال اطلاعات و دانش در شبکه برخوردارند. در صورتی که یکی از نویسندگان مزبور از شبکه حذف شود، ممکن است انتقال اطلاعات با مشکل روبه‌رو شود. حسین بهروان، امان‌الله شفایی، منصوره فصیح‌رامندی، تورج زینی‌وند، سیدابراهیم مرتضوی، اسماعیل صادقی، نگار کاظمی اسفه، امید ابراهیمی، سحر کریمی و عسگر آرمون نیز از مشهورترین نویسندگان فعال در شبکه هم‌تألیفی مقالات با موضوع امام رضا (ع) هستند. یافته‌های حیدری و صفوی (۱۳۹۱) در خصوص افزایش گرایش به همکاری در تولید آثار علمی با یافته‌های پژوهش حاضر همسو است؛ آن‌ها نشان دادند به‌طوری‌که ضریب همکاری نویسندگان در سال‌های مورد بررسی از ۶۴ صدم در سال ۱۳۸۶ به ۷۶ صدم در سال ۱۳۹۰ افزایش یافت، این امر نشان می‌دهد نویسندگان مقالات این نشریه، تمایل به تولید آثار مشترک دارند.

نتایج پژوهش در زمینه میزان همکاری رشته‌های علمی در انتشار مقالات نشان داد که شبکه هم‌رخدادی و میزان همکاری میان رشته‌های علمی با موضوع امام رضا (ع) نشان داد که رشته‌های دانشگاهی ذکر شده مانند علوم تربیتی، پژوهش اجتماعی، دین پژوهی و غیره با داشتن بیشترین میزان مرکزیت درجه از محبوب‌ترین رشته‌ها در شبکه همکاری بین‌رشته‌ای هستند. میزان مرکزیت بینیت رشته‌ها دال بر میزان انتقال اطلاعات در شبکه همکاری توسط یک رشته علمی است. بنابراین، رشته‌هایی مانند علوم تربیتی، روانشناسی تربیتی، مطالعات برنامه درسی، دین پژوهی، و غیره بیشترین نقش را در انتقال اطلاعات میان رشته‌ها دارند. در نقشه همکاری میان رشته‌ها، مرکزیت نزدیکی نشان‌دهنده میزان شهرت و برگزیده رشته است. رشته‌هایی نظیر علوم تربیتی، مطالعات برنامه درسی، دین پژوهی، و غیره جزء رشته‌های برگزیده و مشهور در شبکه همکاری رشته‌های علمی مقالات حوزه موضوعی امام رضا (ع) هستند. بسیاری از رشته‌های مرتبط با علوم اسلامی که انتظار می‌رفت نقش پررنگ‌تر و برجسته‌تری در تولید علم و شکل‌گیری شبکه همکاری علمی حوزه موضوعی امام رضا (ع)

داشته باشند؛ مانند تفسیر تطبیقی، قرآن و علوم سیاسی، تصوف و عرفان اسلامی، مطالعات تاریخ تشیع، علوم حدیث، قرآن و متون اسلامی، و... در پیرامون شبکه همکاری هستند و نقش چندان مؤثری در شکل‌گیری همکاری علمی ندارند. این مسئله حاکی از آن است که در رشته‌های مختلفی خلأهای پژوهشی درست شناسایی نشده و مبتنی بر نیازهای جامعه انجام نشده است. به ویژه اینکه امام رضا (ع) در ایران حضور در مشهد دفن شده است و لازم است اقدامات پژوهشی بیشتر انجام شود.

میزان همکاری دانشگاه و مؤسسات علمی در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟ در زمینه میزان همکاری دانشگاه‌ها و مؤسسات علمی، نتایج پژوهش نشان داد که دانشگاه‌هایی مانند علوم انتظامی امین، پیام‌نور، آزاد اسلامی مشهد، و سایر، از محبوب‌ترین سازمان‌های فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی حامی انتشار مقالات هستند. دانشگاه‌های آزاد اسلامی قم، پیام‌نور، علوم انتظامی امین، آزاد اسلامی مشهد، و سایر به دلیل داشتن بیشترین میزان سنججه مرکزیت بینت جزء سازمان‌هایی هستند که به‌عنوان گره واسط میان سازمان‌های دیگر، پیوند برقرار می‌کنند و پل ارتباطی میان سازمان‌های فعال در شبکه هستند. مؤسساتی نظیر دانشگاه علوم انتظامی امین، دانشگاه پیام‌نور، دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، دانشگاه آزاد مشهد، حوزه علمیه، دانشگاه شهرکرد، دانشگاه تربیت مدرس، دانشگاه شهید بهشتی و دانشگاه علوم و فنون قرآنی تهران از مشهورترین سازمان‌های حامی و فعال در شبکه همکاری میان مؤسسات علمی در تولید مقالات هستند. یافته‌های پژوهش صادقیان (۲۰۱۸) از نظر مشارکت بیشتر دانشگاه‌های آزاد اسلامی و دانشگاه تهران در انتشار مقالات و همکاری‌های علمی در حوزه علوم قرآنی با یافته‌های پژوهش حاضر همخوانی دارد.

هم‌رخدادی کلیدواژگان به کارگیری شده توسط نویسندگان در زمینه موضوعی امام رضا (ع) چگونه است؟

در زمینه هم‌رخدادی واژگان مقالات نیز نتایج پژوهش نشان داد که کلیدواژه‌هایی مانند امام، گونه‌شناسی حدیث، عقاید اسلامی، وقف، اقتصاد، شیوع مناظره امام رضا، امام سجاد، خانواده، سبک زندگی و قدمگاه از محبوب‌ترین کلیدواژه‌های مقالات هستند. واژگانی مانند

امام، اقتصاد، امام سجاد، گونه‌شناسی حدیث، فلسفه اسلامی، احادیث، زنان، زیارت، شهادت و اقتصاد مقاومتی نیز به دلیل داشتن بیشترین میزان مرکزیت نزدیکی از موضوعات برگزیده شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان مقالات هستند. همچنین واژگان امام، اقتصاد، امام سجاد، فلسفه اسلامی، اقتصاد مقاومتی، گونه‌شناسی حدیث، احادیث، زنان، زیارت و سیاست نیز به دلیل داشتن میزان مرکزیت بینیت به ترتیب جزء اثرگذارترین موضوعات در شبکه هم‌رخدادی کلیدواژگان مقالات هستند.

در نهایت نتایج پژوهش حاضر در حوزه موضوعی امام رضا (ع) به دلیل ویژگی‌های بارز شخصیتی، علمی، فرهنگی و مذهبی ایشان نشان داد که با وجود گذشت بیش از ۱۲ قرن از زندگی پربرتک ایشان، این موضوع همچنان مورد توجه جدی پژوهشگران به‌ویژه پژوهشگران حوزه شخصیت و فرهنگ قرار دارد. تحلیل حاضر در مورد مقالات منتشر شده نشان داد که حوزویان و پژوهشگران دینی در این زمینه کم‌تر فعال هستند و مؤسسات کاملاً مرتبط کم‌تر به انتشار مقالات و حمایت از انتشار آن‌ها همت گماشته‌اند. از این‌رو ضروری است اقدام‌هایی جدی در این زمینه به عمل آید.

پیشنادهای پژوهش

در ادامه پیشنهادهایی در این زمینه بر اساس نتایج پژوهش ارائه شده است:

- نتایج پژوهش نشان داد رشته‌ها و دانشگاه‌های مرتبط با علوم اسلامی حضور اندکی در تولید آثار علمی مرتبط با امام رضا (ع) داشته‌اند، لذا پیشنهاد می‌شود پژوهش درباره اندیشه‌های ائمه مصومین به‌ویژه امام رضا (ع) به‌عنوان دستورالعملی از سوی شورای عالی انقلاب اسلامی برای دانشگاه‌های اسلامی ابلاغ شود و می‌توان هر یک از دانشگاه‌های اسلامی را به‌عنوان دانشگاه مادر برای پژوهش و ترویج اندیشه‌های یکی از امامان معصوم قرار داد.
- با توجه به شناسایی پژوهشگران با مرکزیت درجه، مرکزیت بینیت و مرکزیت نزدیکی بالا در پژوهش حاضر لازم است مسئولان دانشگاه‌ها، مراکز پژوهش و

- نشریه‌ها توجه بیشتری به این پژوهشگران و جلب مشارکت و همکاری بیشتر آن‌ها با سایر پژوهشگران و انتشار آثار آن‌ها اهتمام بیشتری داشته باشند.
- با توجه به شناسایی رشته‌های علمی مهم در برقراری روابط بین سایر رشته‌های علمی، مسئولان مراکز علمی و نشریه‌ها می‌توانند با شناسایی این رشته‌ها، با توجه به اهمیت‌شان، در توسعه همکاری‌ها بین رشته‌های علمی در انجام پژوهش‌های علمی، نگارش کتاب و تدوین مقالات استفاده کنند. این موضوع کمک می‌کند تا همکاری‌ها بین رشته‌های علمی مرتبط بیشتر مورد توجه قرار گرفته و آثار با کیفیت بیشتری با بهره‌گیری از توان این رشته‌های علمی تولید شوند.
 - نگاهی به اصطلاح‌ها و شبکه اصطلاحی حاصل شده از آثار منتشر شده دامنه موضوعی فعالیت پژوهشی در حوزه موضوعی امام رضا را نشان می‌دهد. مسئولان مراکز علمی و نشریه‌ها می‌توانند با بررسی این نتایج نسبت به توزیع و گسترش موضوعات پژوهشی و نیز سیاست‌گذاری برای انجام پژوهش و انتشار کتاب‌ها و شماره‌ای آتی نشریات تصمیم بگیرند.
 - با توجه به همکاری بسیار کم حوزه‌های علمیه در انتشار آثار در نشریات علمی، پیشنهاد می‌شود درس روش پژوهش در حوزه‌های علمی به‌عنوان درسی اجباری در سطوح بالای حوزوی لحاظ شود و انتشار مقاله در نشریات معتبر به عنوان امتیاز در دروس حوزه‌های علمیه یا برای پایان دوره لحاظ شود. این موضوع کمک شایانی بر انتشار آثار مرتبط حوزه‌های علمیه در نشریات علمی خواهد داشت.

ORCID

Mehdi Alipour Hafezi <https://orcid.org/0000-0002-3113-9887>

Dariush Matlabi <https://orcid.org/0000-0002-2503-6558>

فهرست منابع

اصنافی، امیررضا. (۱۳۹۳). میزان مقالات تولیدی با عنوان «شیعه»؛ در پایگاه وب او ساینس

طی سال‌های ۱۹۷۴-۲۰۱۴ م. ره آورد نور، ۴۷: ۵۸-۶۱.

تیرگر، آرام؛ آقاری، زهرا و فرج‌زاده آلان، داود. (الف ۱۳۹۶). بررسی میزان بهره‌گیری از قرآن و نهج‌البلاغه در مقالات علمی- پژوهشی فارسی در دانشگاه‌های علوم پزشکی. پژوهش در دین و سلامت، ۵(۲): ۶۹-۷۶.

تیرگر، آرام؛ آقاری، زهرا و فرج‌زاده آلان، داود. (ب ۱۳۹۶). میزان بهره‌گیری از قرآن و نهج‌البلاغه در مقاله‌های انگلیسی زبان دانشگاه‌های علوم پزشکی ایران طی سال ۲۰۱۴ میلادی. پژوهش در دین و سلامت، ۴(۱): ۵۵-۶۵.

خاصه، علی اکبر؛ صادقی، سعید؛ عزتی، ابراهیم و غفاری، سعید. (۱۳۹۵). بررسی جایگاه مطالعات قرآنی در تولید علم جهانی با استفاده از فنون علم‌سنجی. فصلنامه مطالعات قرآنی، ۷(۲۸): ۴۷-۶۹.

خداپناه، تهمنه. (۱۳۹۶). نگاشت شبکه‌های هم‌تألفی برون‌دادهای علمی حوزه قرآنی در پایگاه‌های اطلاعاتی وب اوساینس و اسکوپوس. پایان‌نامه کارشناس ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز.

راچمنی، اکرم؛ نوکاریزی، محسن و شریف، عاطفه. (۱۳۹۷). وضعیت کمی تولید پایان‌نامه‌ها و رساله‌های حوزه علوم انسانی با رویکرد اسلامی در دانشگاه فردوسی مشهد طی سال‌های ۱۳۶۳-۱۳۹۳. پژوهش‌نامه علم‌سنجی، ۴(۸): ۱۶۱-۱۸۳.

زنگی‌ش، الهه؛ سهیلی، فرامرز و احمدی، حمید. (۱۳۹۴). تحلیل استنادی و هم‌نویسندگی پژوهشگران حوزه اسلام و علوم قرآنی در وبگاه علوم میان سال‌های ۱۹۹۳ تا ۲۰۱۲ و ترسیم ساختار علمی این حوزه. پژوهش‌نامه علم‌سنجی، ۱(۱): ۲۱-۳۸.

شرفی، علی؛ شقاقی، علی و پاشنگ، محمدرضا. (۱۳۹۸). تحلیل علم‌سنجی تولیدات علمی در حوزه تمدن اسلامی. علوم و فنون مدیریت اطلاعات، ۵(۳): ۳۳-۶۵.
علیپورحافظی، مهدی و مطلبی، داریوش. (۱۴۰۱). تحلیل محتوای فصلنامه فرهنگ رضوی. فصلنامه فرهنگ رضوی، ۱۰(۳۷): ۵۷-۹۲.

قاضی‌زاده، حمید؛ سهیلی، فرامرز و خاصه، علی اکبر. (۱۳۹۷). ترسیم ساختار دانش در پژوهش‌های علوم قرآن و حدیث ایران با استفاده از تحلیل هم‌واژگانی. پژوهش‌نامه علم‌سنجی، ۴(۸): ۱۰۱-۱۲۲.

- کریمی، رضا. (۱۳۸۹). بررسی تحلیلی انتشارات علمی تولید شده در حوزه اسلام پایگاه ISI Web Of Science. *مطالعات قرآن و حدیث سفینه*، ۲۸(۲۳)، ۱۲۸-۱۵۰.
- الله اکبری، علی و عابدی، احمد. (۱۳۹۵). تحلیل استنادی و ترسیم شبکه هم تالیفی مجله مطالعات تاریخی جهان اسلام. *مطالعات تاریخی جهان اسلام*، ۴(۷): ۷-۳۰.
- محمدی، مهدی؛ حسن خانی، معصومه و امید، معصومه. (۱۳۹۶). تحلیل محتوای مقاله‌های دوفصلنامه «تربیت اسلامی» در سال‌های ۱۳۸۴-۱۳۹۴. *فصلنامه علمی تربیت اسلامی*، ۱۲(۲۴)، ۱۶۷-۱۵۱.
- مفید، محمد بن نعمان. (۱۴۱۳ق). الارشاد فی معرفة حجج الله علی العباد، قم: کنگره شیخ مفید.
- موسوی چلک، افشین؛ سهیلی، فرامرز و خاصه، علی اکبر. (۱۳۹۶). رابطه بین نفوذ اجتماعی و بهره‌وری و کارآیی در شبکه اجتماعی هم‌نویسندگی پژوهشگران علوم قرآن و حدیث ایران. *کتابداری و اطلاع‌رسانی*، ۲۰(۳)، ۷۴-۵۰.
- میرحقیقو لنگرودی، سعیده. (۱۳۹۲). تحلیل علم سنجی مجله «مطالعات قرآنی». *فصلنامه مطالعات قرآنی*، ۴(۱۶)، ۱۴۱-۱۵۵.
- وصفی، محمدرضا؛ محمدیان، سجاد و بامیر، موسی. (۱۳۹۳). تحلیل ساختار فکری و متن‌کاوی بروندهای علمی حوزه علوم سیاسی، با موضوع اسلام. *فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام*، ۴(۱)، ۱۲۳-۱۴۰.

References

- Husain, S., Zafar, M., & Ullah, R. (2020). Ramadan and public health: a bibliometric analysis of top cited articles from 2004 to 2019. *Journal of infection and public health* 13(2): 275-280.
- Noori, R., & Farashbandi, F. Z. (2012). Evaluating the Performance of Muslim Researchers in Publishing Holy Quran Related Articles in Medical Sciences in Scopus Databases. *Quran and Medicine* 1(4): 108-112.
- Sadeghian, N. (2018). Qur'anic Studies based on Web of Science. *International Journal of Information Science and Management (IJISM)* 16(2): 79-89.
- Şenel, E. (2018). Health and Religions: a bibliometric analysis of health literature related to Abrahamic Religions between 1975 and 2017. *Journal of religion and health* 57(5): 1996-2012.

- Şenel, E., & Demir, E. (2018). Bibliometric and scientometric analysis of the articles published in the journal of religion and health between 1975 and 2016. *Journal of religion and health* 57(4): 1473-1482.
- Alipourhafezi, Mehdi; Motalebi, Darioush. (2022). Analysis of the content of Farhang Razavi Quarterly. *Farhang Razavi Quarterly* 10(37): 57-92. [in Persian].
- Allah Akbari, Ali; Abedi, Ahmad. (2015). Citation analysis and network drawing of co-authorship of the Journal of Historical Studies of the Islamic World. *Historical Studies of the Islamic World* 4(7): 7-30. [in Persian].
- Asnafi, Amirreza. (2014). The number of articles produced with the title "Shia" in the Web of Science database during the years 1974-2014 AD. *Rahavard-e Noor*, 47: 58-61. [In Persian].
- Ghazizadeh, Hamid; Soheili, Faramarz; Khaseh, Ali Akbar. (2017). Mapping the structure of knowledge in the researches of Quranic and hadith sciences in Iran using synonym analysis. *Journal of Scientific Research* 4(8): 101-122. [In Persian].
- Karimi, Reza. (1389). Analytical review of scientific publications produced in the domain of Islam (ISI) Web Of Science. *Studies of Qur'an and Hadith Safineh* 28(23): 128-150. [In Persian].
- Khaseh, Ali Akbar; Sadeghi, Saeed; Ezzati, Ebrahim; and Ghaffari, Saeed. (2015). Investigating the position of Quranic studies in the production of global science using scientometric techniques. *Quarterly Journal of Quranic Studies* 7(28): 47-69. [In Persian].
- Khodapanah, Tehmineh. (2016). *Mapping the co-authorship networks of scientific outputs of the Qur'anic field in the databases of Web-Oscience and Scopus*. Master's Thesis of Medical Librarianship and Information, Tabriz University of Medical Sciences. [In Persian].
- Mirhaqjo Langroudi, Saeeda. (2012). Scientometric analysis of "Quranic studies" magazine. *Quarterly Journal of Quranic Studies* 4(16): 141-155. [In Persian].
- Mohammadi, Mahdi; Hassan Khani, Masoumeh; Omid, Masoumeh. (2016). Analysis of the content of the articles of the bi-quarterly magazine "Islamic Education" in the years 1384-1394". *Scientific Quarterly Journal of Islamic Education* 12(24): 151-167. [In Persian].
- Mousavi Chalek, Afshin; Soheili, Faramarz; Khaseh, Ali Akbar. (2016). The relationship between social influence and productivity and efficiency in the co-authorship social network of researchers of Quran and Hadith sciences in Iran. *Library and Information Sciences* 20(3): 50-74. [In Persian].
- Mufid, Muhammad bin Nu'man. (1992). *Al-Arshad fi Marafah Hajjullah Ali Al-Abad*, Qom: Congress of Sheikh Mofid. [In Persian].

- Rachmani, Akram; Nokarizi, Mohsen; Sharif, Atefeh. (2017). Quantitative status of theses and theses production in the field of humanities with an Islamic approach in Ferdowsi University of Mashhad during the years 1363-1393. *Journal of Scientific Research* 4(8): 161-183. [In Persian].
- Sharafi, Ali; Shaghaghi, Ali; Pashang, Mohammad Reza. (2018). Scientometric analysis of scientific productions in the field of Islamic civilization. *Information Management Sciences and Techniques* 5(3): 33-65. [In Persian].
- Tirgar, Aram; Aghalari, Zahra; Farajzadeh Alan, Davoud. (2017). Investigation of the use of Quran and Nahj al-Balagha in Persian scientific-research articles in universities of medical sciences. *Research in religion and health* 5(2): 69-76. [In Persian].
- Tirgar, Aram; Aghalari, Zahra; Farajzadeh Alan, Davoud. (b. 2016). The level of use of Quran and Nahj al-Balagha in English language articles of Iranian medical sciences universities during 2014. *Research in religion and health* 4(1): 55-65. [In Persian].
- Vasfi, Mohammad Reza; Mohammadian, Sajjad; Bamir, Musa. (2013). Analysis of intellectual structure and text analysis of scientific outputs in the field of political science, with the subject of Islam. *Islamic World Political Research Quarterly* 4(1): 140-123. [In Persian].
- Zangisheh, Elaheh; Soheili, Faramarz; and Ahmadi, Hamid. (2014). Analysis of citations and co-authorship of researchers in the field of Islam and Qur'anic sciences in the science website between 1993 and 2012 and drawing the scientific structure of this field. *Journal of Scientific Research* 1(1): 21-38. [In Persian].

استناد به این مقاله: علیپور حافظی، مهدی. (۱۴۰۱). ترسیم نقشه علمی مقالات منتشر شده در حوزه امام رضا (ع). بازیابی دانش و نظام‌های معنایی، ۹(۳۲)، ۳۵-۶۸.

Knowledge Retrieval and Semantic is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License